

СУТНІСНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ РЕКРУТІВ НГУ ДО ЗАСТОСУВАННЯ СТІЛЕЦЬКОЇ ЗБРОЇ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ УМОВАХ СЛУЖБОВО-БОЙОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

ESSENTIAL CHARACTERISTICS OF THE FORMATION OF THE READINESS OF NGU RECRUITS TO USE SMALL ARMS IN EXTREME CONDITIONS OF SERVICE AND COMBAT ACTIVITY

Формування готовності рекрутів Національної гвардії України до застосування стрілецької зброї в екстремальних умовах службово-бойової діяльності є важливим елементом забезпечення національної безпеки, злагодженості підрозділів і виконання завдань за призначенням із мінімальними втратами. Комплексний підхід до навчання, що включає: фізичну, технічну, психологічну та тактичну підготовку, гарантує високу ефективність військовослужбовців в умовах гібридної війни із російською федерацією.

Під час теоретичного дослідження членами науково-дослідної групи були використані наступні методи: ідеалізації, формалізації, аксіоматичні, історичні і логічні, сходження від конкретного. Крім цього використано досвід бойових дій та досвід організації системи вогневої підготовки майбутніх офіцерів вищих військових навчальних закладів інституції сектору безпеки і оборони України.

В процесі дослідно-аналітичної роботи членами науково-дослідної групи визначено сутність та структуру формування готовності рекрутів Національної гвардії України до застосування стрілецької зброї в екстремальних умовах службово-бойової діяльності. Необхідно підкреслити, що усвідомлення сутнісних характеристик формування готовності представників досліджуваної категорії до військово-професійної діяльності у майбутньому забезпечить побудову ефективною та раціональною системи навчання (професійної підготовки), адаптованою до реалій сьогодення. Це сприятиме формуванню у рекрутів універсальних базових навичок, необхідних для виконання завдань за призначенням в екстремальних умовах службово-бойової діяльності, і забезпечить злагодженість дій підрозділів під час сумісного виконання завдань за призначенням. Результати теоретичного дослідження впроваджені у систему професійної підготовки рекрутів Національної гвардії України. Окремі складники професійної підготовки представників досліджуваної категорії впроваджені у систему вогневої підготовки майбутніх офіцерів вищих військових навчальних закладів інституції сектору безпеки і оборони України (на етапі первинної військово-професійної підготовки). Перспективи подальших досліджень у обраному напрямі наукової розвідки передбачають визначення критеріїв та рівнів сформованості готовності рекрутів Національної гвардії України до застосування стрілецької

зброї в екстремальних умовах службово-бойової діяльності.

Ключові слова: базова підготовка, військовослужбовці, готовність, етапи підготовки, компетентності, навчання, новітнє озброєння, професійна підготовка, рекрути, рухові навички.

Preparing Recruits of the National Guard of Ukraine for the use of small arms in Extreme Conditions of Service and Combat Activity is an important element of ensuring National Security, coordination of Units, and the fulfillment of Assigned Tasks with minimal losses. A comprehensive approach to training, including: Physical, Technical, Psychological and Tactical training, guarantees high effectiveness of Military Personnel in the conditions of a hybrid war with the Russian Federation.

During the Theoretical study, the Members of the Research Group used the following Methods: idealization, formalization, axiomatic, historical and logical, descent from the concrete. In addition, the Experience of Combat Operations and the Experience of organizing a System of Fire Training for Future Officers of Higher Military Educational Institutions of the Security and Defense Sector of Ukraine were used.

In the Process of Research and Analytical work, Members of the Research Group determined the essence and Structure of the Formation of the Readiness of Recruits of the National Guard of Ukraine to use small arms in Extreme Conditions of Service and Combat activity. It should be emphasized that awareness of the essential Characteristics of the Formation of Readiness of Representatives of the studied category for Military-Professional Activity in the future will ensure the construction of an effective and rational System of Education (Professional Training), adapted to the realities of today. This will contribute to the formation of universal Basic Skills among Recruits necessary for the performance of Assigned Tasks in Extreme Conditions of Service and Combat activity, and will ensure the coordination of the actions of Units during the joint performance of Assigned Tasks.

Prospects for Further Research in the chosen direction of Scientific Intelligence include determining the Criteria and Levels of readiness of Recruits of the National Guard of Ukraine to use small arms in Extreme Conditions of Service and Combat Activity.

Key words: basic training, military personnel, readiness, stages of training, competences, training, modern weapons, professional training, Recruits, motor skills.

УДК 37:378.6:355.23

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/77.36>

Самсонов Ю.В.,

канд. тех. наук, доцент,
заступник начальника факультету логістики з навчальної роботи –
начальник навчальної частини
Національної академії
Національної гвардії України

Радіонов Г.О.,

канд. тех. наук, доцент,
начальник кафедри ракетно-
артилерійського озброєння
Національної академії
Національної гвардії України

Белашов Ю.О.,

канд. тех. наук,
доцент кафедри вогневої підготовки
факультету логістики
Національної академії
Національної гвардії України

Пурнак В.П.,

докт. філос.,
доцент кафедри вогневої підготовки
Київського інституту
Національної гвардії України

Бірук А.І.,

старший викладач кафедри вогневої
підготовки факультету службово-
бойової діяльності Національної гвардії
України
Київського інституту
Національної гвардії України

Постановка проблеми. На сьогодні Україна перебуває в умовах тривалого збройного конфлікту та посилення воєнної загрози. Це вимагає високого рівня підготовки військовослужбовців інституції сектору безпеки і оборони України,

зокрема рекрутів Національної гвардії України, які у майбутній військово-професійній діяльності виконуватимуть завдання із забезпечення правопорядку та захисту державного суверенітету. Необхідно підкреслити, що екстремальні умови

службово-бойової діяльності, такі як: бойові дії, теракти чи масові заворушення, вимагають специфічних навичок та психологічної готовності до застосування різних зразків стрілецької зброї (у тому числі й трофейної).

У свою чергу, готовність до застосування стрілецької зброї у різних (екстремальних) умовах службово-бойової діяльності є однією з ключових складових професійної підготовки представників інституцій сектору безпеки і оборони України (СБОУ). Враховуючи особистий бойовий досвід на наш погляд формування зазначеного виду готовності має передбачати: фізичну та спеціальну фізичну підготовленість, психологічну підготовку бійців до дій в екстремальних умовах службово-бойової діяльності (СБД), розвиток військово-прикладних навичок (формування ключових професійних компетентностей у змодельованих екстремальних умовах СБД). Крім цього, доцільним є інтеграція передових технологій (методик) в систему професійної освіти представників досліджуваної категорії, що максимально імітують умови майбутньої військово-професійної діяльності, які передбачають застосування різних зразків стрілецької зброї.

Важливим є й той факт, що застосування стрілецької зброї в екстремальних умовах СБД нерідко залежить не лише від сформованих військово-прикладних навичок але й від психофізичної готовності індивіда, що включає у себе: контроль емоцій у стресових умовах; навички командної роботи під час бойових дій та профілактику посттравматичного синдрому. Необхідно підкреслити, що визначення сутнісних характеристик готовності представників досліджуваної категорії до професійної діяльності дозволить: розробити ефективні програми професійної підготовки для військовослужбовців інституцій СБОУ; імплементувати інноваційні підходи в систему вогневої підготовки військовослужбовців, враховуючи специфіку екстремальних умов; забезпечити наукове обґрунтування методів (технологій), які підвищать рівень професійної підготовленості рекрутів.

Дослідження виконано відповідно до планів наукових робіт: кафедри ракетно-артилерійського озброєння факультету логістики Національної академії Національної гвардії України; кафедри вогневої підготовки факультету логістики Національної академії Національної гвардії України та кафедри вогневої підготовки факультету службово-бойової діяльності НГУ Київського інституту Національної гвардії України (ініціативний науковий проєкт «Підготовка рекрутів НГУ», шифр «Recruit NGU»).

Аналіз останніх досліджень та публікацій у обраному напрямі наукової розвідки (перший етап) дозволив визначити низку учених: С. Чупахіна [1], О. Хацаюка, О. Єлісеєвої, В. Жукова, В. Клименка, Ю. Бережного [2], О. Khatsaiuk, M. Medvid,

B. Maksymchuk, O. Kurok, P. Dziuba, V. Tyurina, P. Chervonyi, O. Yevdokimova, M. Levko (та інш.) [3], M. Medvid, O. Khatsaiuk, K. Sydorchenko, S. Vorok, A. Kernas, M. Borovuk [4] та інших військових фахівців: А. Бухуна, Є. Денисенка, А. Куруча, Я. Павлова, О. Шабаліна – у яких розкриваються актуальні питання формування готовності військовослужбовців різних категорій до професійної діяльності. Аналізуючи наукові праці перелічених вище учених і практиків доцільно констатувати, що досягнення високого рівня професійної готовності військовослужбовців інституцій СБОУ є неодмінною умовою успіхів на «полі бою» та досягнення перемоги над ворогом під час боротьби за незалежність та суверенітет України.

Не менш цікавими, виконаними на високому науково-методичному рівні є здобутки: В. Муженка [5], С. Магльованого [6], Є. Камалова, Л. Дрок, П. Слюсаренка М. Цюрупи В. Петрова (та інш.) [7], О. Хацаюка, Ю. Самсонова, Г. Самсонової [8] та інших учених та практиків: І. Драги, В. Кирпенка, Р. Любича, М. Медвідя, М. Романюка, Л. Чупрія – у яких окреслені основні напрями впровадження сучасних педагогічних моделей, технологій (педагогічних умов, методик тощо), які забезпечують формування готовності військовослужбовців різних категорій до професійної діяльності (на базовому етапі багаторічної підготовки). Необхідно підкреслити, що впровадження сучасних педагогічних моделей та технологій на базовому етапі багаторічної підготовки є необхідним для забезпечення всебічної готовності військовослужбовців до професійної діяльності. Це сприяє ефективній їх адаптації до сучасних умов військово-професійної діяльності, формуванню ключових компетентностей і морально-вольових якостей, а також створює основу для подальшого професійного (особистісного) розвитку.

Заслужують уваги наукові праці учених: О. Моргунова, О. Яреценка, О. Хацаюка [9], Ю. Самсонова, О. Маркова, О. Забули, О. Хацаюка, Є. Гарбара, Т. Магмета (та інш.) [10], Ю. Самсонова, Ю. Белашова, О. Хацаюка, К. Задорожного (та інш.) [11], Ю. Самсонова, О. Хацаюка, О. Літвінова, В. Вяскова, О. Смагіна, С. Шабатури [12] та інших фахівців: І. Бірюкова, О. Бірюкова, П. Пістряка, Ю. Черніченка – у яких зосереджується увага на формування готовності військовослужбовців інституцій СБОУ до застосування сучасної стрілецької та високоточної зброї в екстремальних умовах службово-бойової діяльності. З огляду на змістові характеристики наукових концепцій перелічених вище учених і практиків доцільно сформулювати висновок, що формування готовності військовослужбовців інституцій СБОУ до застосування сучасної стрілецької та високоточної зброї є критичним аспектом підвищення їхньої бойової ефективності. Це забезпечує оперативну здатність

до виконання завдань у складних умовах, підвищує якість проведення спеціальних операцій і сприяє захисту національних інтересів. Впровадження інноваційних методів підготовки, сучасних технологій і психологічних тренувань є обов'язковим для досягнення цих цілей.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Беручи до уваги наукові концепції перелічених вище учених та практиків, враховуючи досвід бойових дій та досвід організації системи базової підготовки представників досліджуваної категорії, членами науково-дослідної групи виділені проблемні питання, які потребують першочергового вирішення (за відповідними напрямками):

1) індивідуалізація підходів до первинної військово-професійної підготовки (недостатнє врахування індивідуально-типологічних особливостей рекрутів, зокрема їхнього психологічного стану, рівня стресостійкості та попереднього досвіду; відсутність чітко розроблених адаптивних програм, які б відповідали різним рівням підготовленості новобранців);

2) моделювання екстремальних умов службово-бойової діяльності (недостатній розвиток технологій і методів навчання, які дозволяють створювати реалістичні моделі бойових умов; обмежене використання сучасних симуляторів і віртуальної реальності для відтворення екстремальних умов);

3) психологічна підготовка (недостатнє дослідження впливу екстремальних умов на психоемоційний стан рекрутів та їхню здатність приймати рішення під тиском (на фоні значного психофізичного навантаження); низька інтеграція психотренінгів і технік саморегуляції у навчальні програми);

4) морально-етичний аспект (відсутність системного підходу до виховання морально-етичної відповідальності за використання зброї; невіршене питання щодо формування у рекрутів гуманістичного підходу в умовах збройного протистояння);

5) оцінювання ефективності базової підготовки (відсутність науково-обґрунтованих методик для об'єктивного вимірювання рівня готовності рекрутів до застосування стрілецької зброї; обмежена кількість досліджень, спрямованих на довгострокову оцінку впливу підготовки на реальну бойову ефективність);

6) інтеграція новітніх технологій (повільне впровадження інноваційних засобів навчання, таких як доповнена реальність, інтерактивні тренажери та системи біометричного моніторингу; відсутність систематичних досліджень щодо впливу цифрових інструментів на якість підготовки військово-службовців різних категорій);

7) фізична готовність до дій в екстремальних умовах (невіршеність питань щодо оптимального поєднання фізичної витривалості та вміння застосовувати стрілецьку зброю на фоні втоми та негативного психологічного впливу; брак

методик інтеграції фізичних і тактичних тренувань для усестороннього розвитку рекрутів);

8) вплив культурних і соціальних факторів (недостатній аналіз впливу соціальних та культурних стереотипів на мотивацію рекрутів і їхнє ставлення до використання зброї).

Підсумовуючи результати аналізу науково-методичної, спеціальної та довідкової літератури встановлено, що питанням визначення сутності та структури формування готовності рекрутів НГУ до професійної діяльності в екстремальних умовах службово-бойової діяльності, які передбачають застосування табельної (трофейної) вогнепальної зброї присвячено недостатню кількість науково-методичних праць. Це у свою чергу потребує подальших досліджень та підкреслює актуальність і практичну складову обраного напрямку наукової розвідки.

Мета статті. Головною метою дослідження є визначення сутнісних характеристик формування готовності рекрутів Національної гвардії України до застосування стрілецької зброї в екстремальних умовах службово-бойової діяльності.

Для досягнення мети дослідження планувалося вирішити наступні завдання:

– дійснити аналіз спеціальної та довідкової науково-методичної літератури у напрямі визначення сутності та структури формування готовності військовослужбовців різних категорій до професійної діяльності;

– визначити ефективні педагогічні моделі, технології (умови, методики тощо), які забезпечують формування готовності військовослужбовців різних категорій до професійної діяльності на базовому етапі багаторічної підготовки;

– провести аналіз науково-методичної та довідкової літератури (моніторинг Інтернет-джерел) у напрямі формування готовності військовослужбовців інституцій СБОУ до застосування сучасної стрілецької та високоточної зброї в екстремальних умовах службово-бойової діяльності.

Методи дослідження (на теоретичному рівні): ідеалізації, формалізації, аксіоматичні, історичні і логічні, сходження від конкретного. Крім цього використано досвід бойових дій та досвід організації системи вогневої підготовки майбутніх офіцерів вищих військових навчальних закладів інституцій СБОУ.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для досягнення мети та вирішення поставлених перед нами завдань (згідно плану ініціативного наукового проєкту «Recruit NGU») на початку дослідження було створено науково-дослідну групу (НДГ) із чітким розподілом функцій та повноважень у складі:

Ю. Самсонов, О. Хацаюк (загальне керівництво проєктом, методологія, адміністрування проєкту, затвердження робочих матеріалів, затвердження робочої гіпотези);

Г. Радіонов, Ю. Белашов (аналітика, науково-методичне забезпечення, обробка статистичних даних);

А. Бірук, В. Пурнак (концептуалізація, фінансування, дослідження, програмне забезпечення, керівництво проєктом, систематизація експериментальних даних, дослідження, методологія).

В процесі подальшої дослідно-аналітичної роботи (другий етап) нашу увагу привернули наукові праці: І. Ковалю [13], В. Шемчука [14], О. Сороки [15] та інших учених і практиків (М. Волкова, О. Головка, О. Кривопишної, О. Макарової, І. Приходька), у яких розкриваються особливості формування готовності індивіда до дій в умовах стресу, значного психофізичного навантаження (екстремальних умовах професійної діяльності). Аналізуючи якісні характеристики наукових концепцій учених та практиків доцільним є подальший розгляд сутнісних характеристик готовності представників досліджуваної категорії до майбутньої військово-професійної діяльності.

Відповідно до онлайн словника української мови [16] – «рекрут – солдат новобранець». В розрізі теоретичного дослідження доцільно підкреслити, що підготовка майбутніх солдатів для потреб Сил безпеки і оборони України, зокрема й для лав Національної гвардії України (НГУ) здійснюється із урахуванням специфіки відповідної інституції. Таким чином трактування поняття «рекрут» – органічно «взаємопов'язане із фаховою освітою та ґрунтується на концепції безперервного навчання; підготовка до обраної професії розглядається як процес формування готовності до неї, а готовність – є результатом відповідної професійної підготовки» (І. Гавриш [17]). З огляду на вище викладене доцільно констатувати, що підготовка рекрутів для потреб інституцій СБОУ є унікальною системою відповідних заходів, спрямованих на формування у новобранців (рекрутів) професійних, фізичних, морально-психологічних і спеціальних навичок, необхідних для виконання завдань за призначенням. Цей процес забезпечує базову готовність представників досліджуваної категорії до військової служби в реаліях сьогодення.

Аналітичний огляд низки наукових праць учених: О. Хацаюка [18], Я. Павлова, Ю. Самсонова, С. Бородіна, В. Толкнєєва, Б. Кушнарєва [19], С. Дякова, В. Геніка, Ю. Кирильчука [20] та інших фахівців обраного напрямку наукової розвідки (О. Маркова, П. Рибалки, Ю. Черніченка, В. Шемчука, В. Ягупова) дозволив членам НДГ усвідомити сутність професійних компетентностей представників досліджуваної категорії, як особистісного утворення. Доцільно виділити, що це специфічне (військове) «утворення» відіграє важливу роль під час організації ними системи професійної підготовки на базовому етапі військової служби, як в мирний, так і у військовий час (див табл. 1).

Таким чином, ефективна система базової військової підготовки рекрутів має бути багатовимірною, адаптованою до сучасних реалій і спрямованою на формування всебічно підготовлених військовослужбовців. Це ключ до забезпечення безпеки та боєздатності підрозділів Сил Оборони і Безпеки України.

На сьогодні педагогічна наука відокремлює низку ефективних підходів, які дозволяють вирішувати проблеми готовності особистості до професійної діяльності, а саме:

1) креативний підхід полягає у створенні умов для розвитку індивідуальних здібностей, нестандартного мислення, творчого потенціалу та самореалізації. У професійній підготовці це дозволяє не лише засвоїти знання та навички, а й адаптуватися до нових викликів, ефективно вирішувати нестандартні задачі та генерувати інноваційні ідеї (дослідники: Джой Пол Гілфорд, Едвард де Боно, Тереза Амабайл, Говард Гарднер, Роберт Штернберг та інші учені та практики);

2) персоналістичний підхід базується на визнанні унікальності, цінності та самобутності кожної особистості. Він спрямований на гармонійний розвиток особистості, враховуючи її індивідуальні особливості, потреби, здібності та професійні амбіції. Цей підхід орієнтується на забезпечення самореалізації, зміцнення морально-етичних основ, розвиток відповідальності й автономності в процесі підготовки до професійної діяльності (дослідники: Абрагам Маслоу, Іван Бех, Віктор Франкл, Жан-Поль Сартр, Карл Роджерс та інші фахівці обраного напрямку наукової розвідки);

3) культурологічний підхід ґрунтується на ідеї, що професійна підготовка особистості повинна враховувати культурні, соціальні та духовні аспекти, які впливають на формування цінностей, світогляду та етичних норм. Цей підхід інтегрує культурні традиції, морально-етичні принципи, національні й глобальні цінності в процес навчання, забезпечуючи гармонійний розвиток особистості (дослідники: Микола Данилевський, Лев Виготський, Олександр Лурія, Пітирим Сорокін, Кліффорд Гірц та інші учені та практики);

4) змішаний підхід базується на інтеграції кількох педагогічних і методологічних підходів (особистісно орієнтованого, компетентнісного, креативного, культурологічного, діяльнісного тощо) для комплексного розвитку професійних і особистісних якостей. Він дозволяє адаптувати підготовку особистості до вимог сучасного професійного середовища, враховуючи її індивідуальні особливості, а також швидкі зміни умов праці (дослідники: Борис Ананьєв, Сергій Рубінштейн, Тоні Бейтс та інші фахівці обраного напрямку наукової розвідки).

Надалі нашу увагу привернули специфічні тлумачення поняття «готовність особистості до професійної діяльності» (табл. 2). Аналізуючи

Таблиця 1

Ключові складники ефективної системи базової військової підготовки рекрутів інституцій СБОУ

Ключові складники	Змістова характеристика
1. Нормативно-правова база:	розробка і затвердження програм підготовки, які враховують вимоги законодавства та сучасні виклики безпеки; відповідність навчальних планів стандартам провідних країн НАТО (відповідної інституції СБОУ).
2. Чітка структура і планування навчально-виховного процесу:	розподіл підготовки на етапи: вступний етап (ознайомлення з основами військової служби), основний етап (формування базових військово-прикладних навичок), заключний етап (практичне відпрацювання сформованих військово-прикладних навичок у польових умовах); встановлення чітких цілей та результатів для кожного етапу.
3. Комплексність підготовки:	ефективна система базується на взаємодії наступних компонентів: теоретична підготовка (знання статутів, стандартів, директив, інструкцій, тощо), основи тактики та військової дисципліни, практична підготовка (відпрацювання дій у реальних та змодельованих екстремальних умовах, формування навичок ведення вогню із різних зразків вогнепальної зброї (у тому числі й трофейної), ознайомлення з основами інженерно-саперної підготовки, опанування навичками тактичної медицини), психологічна підготовка (формування стресостійкості, самоконтролю, здатності діяти у критичних ситуаціях, екстремальних умовах, навчання техніці саморегуляції та подолання тривожності); фізична підготовка, спеціальна фізична підготовка (розвиток сили, витривалості, спритності, розвиток та удосконалення військово-прикладних навичок прискореного пересування, застосування заходів фізичного впливу, подолання штучних та природних (у тому числі й водних) перешкод, тощо).
4. Використання сучасних методик і технологій:	інтерактивні засоби навчання (симулятори, тренажери для стрільби, VR-технології.); тренування в реалістичних умовах (моделювання бойових ситуацій, навчання на полігонах, в умовах міської забудови); використання досвіду сучасних конфліктів (бойового досвіду) для адаптації навчальних програм до реалій та потреб сьогодення.
5. Кваліфікований персонал:	залучення досвідчених інструкторів, які мають практичний досвід службово-бойової діяльності (бойовий досвід); постійне підвищення кваліфікації викладачів-інструкторів (інструкторів).
6. Матеріально-технічне забезпечення:	оснащення навчальних центрів сучасними видами зброї, техніки та обладнання; забезпечення навчальних місць необхідними ресурсами (технічними засобами навчання): макетами, навчальними посібниками, симуляторами, тощо.
7. Мотивація рекрутів:	виховання патріотизму, дисципліни, відповідальності за виконання завдань; створення умов для особистісного та професійного зростання.
8. Моніторинг і контроль результатів:	проведення регулярного тестування та оцінювання рівня професійної підготовки; внесення коректив до програми базової підготовки на основі отриманих результатів і зворотного зв'язку.
9. Координація та взаємодія:	співпраця між навчальними центрами, підрозділами НГУ (інституціями СБОУ); інтеграція бойового досвіду ветеранів і військовослужбовців різних категорій, які безпосередньо приймали участь в бойових діях.
10. Орієнтація на сучасні виклики (досвід бойових дій):	навчання тактиці дій у різних варіативних умовах СБД: урбанізованих територіях, лісових масивах, в умовах використання дронів і високоточної зброї; адаптація до викликів сучасних гібридних воєн, тощо.

Практична складова (значення) – система, яка враховує перелічені вище складники: забезпечує ефективну та якісну підготовку рекрутів, готових виконувати завдання з мінімальними ризиками в екстремальних умовах СБД; сприяє підвищенню бойової готовності підрозділів Сил Безпеки і Оборони України; посилює обороноздатність країни в умовах сучасних загроз і викликів.

наведені у таблиці 2 тлумачення, доцільно констатувати, що професійна діяльність рекрутів у порівнянні із іншими видами професійної діяльності представників різних груп населення має свої відмінні особливості, отже доречним є використання поняття «професійна готовність рекрутів до застосування вогнепальної зброї».

Крім цього, необхідно виділити, що у багатовекторному, складному та динамічному

процесі формування готовності майбутніх фахівців до професійної діяльності актуалізації набирає науково-обґрунтований педагогічний вплив (М. Гагарін, І. Каньковський, І. Осадченко, О. Проказа, В. Филипська).

Важливим є й той факт, що готовність особистості до відповідного виду професійної діяльності може бути сформована за умов обґрунтованого уявлення про сутність та структуру майбутньої

Таблиця 2

Тлумачення поняття «готовність особистості до професійної діяльності»

Учені	Визначення «готовність особистості до професійної діяльності»
І. Галушак	«конструюванні змісту підготовки на принципах цілісності і системності та необхідності врахування особливостей майбутньої професійної діяльності економіста в ході відбору структури і змісту підготовки»
І. Заблоцька	«характеристика особистості, що є комплексним відображенням цілого ряду індивідуальних і професійних якостей, необхідних для успішної трудової діяльності»
А. Кондрашова	«інтегральне поняття, що характеризується складною, динамічною структурою взаємопов'язаних особистісних компонентів – професійною спрямованістю, здатністю до самооцінки праці, потреби у професійному зростанні»
Н. Мілорадова, Н. Пашко	«комплекс професійних знань, умінь і навичок; обов'язкові риси особистості, які мають бути у працівника: мотивація, розвинуті аналітичні здібності, вміння діяти та виконувати завдання відповідно до специфіки професійної діяльності, готовність до змін, стресостійкість, ціле-спрямованість, висока організованість і послідовність, ініціативність»
Б. Сосновський	«ієрархізованої системи професійно важливих якостей і властивостей особистості, необхідних і психологічно достатніх для ефективної професійної діяльності»

Таблиця 3

Компоненти які забезпечують формування професійної готовності рекрутів до майбутньої службово-бойової діяльності

Назва компоненту	Сутність	Ціль	Методи
1) когнітивний компонент:	наявність знань про основи військово-професійної діяльності, правові норми, вимоги та специфіку СБД	забезпечення розуміння професійних обов'язків, процедур і завдань	теоретичне навчання, лекції, семінари, самостійне вивчення матеріалів
2) мотиваційний компонент:	внутрішнє прагнення до виконання службових обов'язків, усвідомлення цінності та значущості майбутньої військово-облікової спеціальності	формування позитивного ставлення до військової служби, підвищення мотивації до саморозвитку	профорієнтація, бесіди, заохочення, роз'яснення функцій покладених на відповідну інституцію (майбутніх функціональних обов'язків) та значення військової служби
3) практичний компонент:	формування вмінь і навичок, необхідних для виконання професійних обов'язків	розвиток професійної готовності до виконання завдань у стандартних і нестандартних умовах	практичні тренування, польові навчання, моделювання ситуацій, тактичні завдання, навчальні стрільби
4) психологічний компонент:	розвиток психологічної стійкості, самоконтролю, стресостійкості та здатності діяти в умовах значного психофізичного навантаження	забезпечення емоційної стабільності та готовності до складних професійних ситуацій (екстремальних умов СБД)	психотренінги, рефлексивні вправи, симуляції стресових ситуацій, квестові та ситуативні завдання
5) морально-етичний компонент:	формування високих моральних принципів, патріотизму, почуття відповідальності перед суспільством і державою	виховання лояльності до військової служби, відповідального ставлення до військово-професійної діяльності	виховні заходи, морально-етичні бесіди, приклади із реального життя (досвіду бойових дій)
6) фізичний компонент:	розвиток та удосконалення фізичної та спеціальної фізичної готовності для забезпечення виконання завдань за призначенням	підтримка високого рівня фізичної працездатності та функціональної витривалості	фізичні тренування (тренінги), бойова підготовка, нормативи фізичної готовності, участь в змаганнях різних рангів з військово-прикладних видів спорту
7) комунікативний компонент:	розвиток навичок взаємодії, роботи в команді, ефективного спілкування з колегами та керівництвом	забезпечення здатності до колективної роботи та налагодження конструктивної комунікації	групові завдання, командні тренінги, рольові ігри
8) рефлексивний компонент:	здатність аналізувати власні дії, виявляти помилки та шукати шляхи їх подолання	формування навичок самоаналізу й саморегуляції	обговорення результатів навчання, аналіз помилок, ведення щоденника рефлексії

професійної діяльності, а її якості (набуті ключові компетентності) будуть відповідати її основним вимогам (І. Бех, О. Іонова, С. Кубицький, П. Романова, В. Уліч та інш.).

З огляду на вище викладене членами науково-дослідної групи сформульоване наступне визначення «професійна готовність рекрутів до застосування вогнепальної зброї» – інтегрована якість особистості, яка визначає: здатність та готовність новобранців успішно виконувати завдання в умовах професійної діяльності, які передбачають застосування табельної (трофейної) вогнепальної зброї, базуючись на набутих знаннях, вміннях, мотивації, морально-психологічній стійкості та фізичній готовності, що відповідають вимогам військової служби (відповідній військово-обліковій спеціальності); теоретичну та практичну готовність достатню для ефективного, безпечного та правомірного використання вогнепальної зброї під час виконання завдань за призначенням в екстремальних умовах службово-бойової діяльності, яка включає у себе знання та розуміння основ майбутньої військово-професійної діяльності; здатність застосовувати сформовані військово-прикладні навички в екстремальних умовах службово-бойової діяльності; прагнення до зразкового виконання професійних обов'язків та особиста зацікавленість у результатах військової служби (результатах виконання завдань за призначенням); високу стресостійкість, емоційну врівноваженість та адаптивність до військово-професійного середовища; достатній рівень фізичної готовності, необхідний для виконання завдань в умовах значного психофізичного навантаження.

Аналіз низки наукових праць учених (О. Khatsaiuk, М. Medvid, В. Maksymchuk, О. Kurok, Р. Dziuba (та інш.) [6], М. Medvid, О. Khatsaiuk, К. Sydorchenko, S. Vorok, А. Kernas, М. Borovuk [7], О. Хацаук [18], Я. Павлов, Ю. Самсонов, С. Бородин, В. Толлокнєєв, Б. Кушнар'єв [19], С. Дяков, В. Геник, Ю. Кирильчук [20]) дозволяє членам НДГ виділити у її структурі ряд компонентів, які є спільними (див. табл. 3).

Необхідно підкреслити, що перелічені у табл. 3 компоненти працюють у взаємозв'язку, утворюючи цілісну систему багатовекторної підготовки, яка сприяє формуванню професійної готовності рекрутів, здатних ефективно виконувати завдання за призначенням в екстремальних умовах службово-бойової діяльності.

Необхідно підкреслити, що детальне та ретельне визначення відповідних компонентів, які забезпечують формування професійної готовності рекрутів, є критично важливим для створення ефективною системи їхньої базової підготовки. Крім цього, це забезпечує формування у представників досліджуваної категорії: теоретичних знань, практичних навичок (умінь) у напрямі застосування

ними різних зразків вогнепальної зброї в екстремальних умовах службово-бойової діяльності та психофізичної готовності до впливу несприятливих факторів службово-бойової діяльності. Таким чином, поставлені перед нами завдання виконанні, а головну мету – досягнуто.

Висновки і перспективи подальших розробок. В результаті теоретичного дослідження членами науково-дослідної групи визначені сутнісні характеристики формування готовності рекрутів Національної гвардії України до застосування стрілецької зброї в екстремальних умовах службово-бойової діяльності – інтегрована якість особистості, яка визначає: здатність та готовність новобранців успішно виконувати завдання в умовах професійної діяльності, які передбачають застосування табельної (трофейної) вогнепальної зброї, базуючись на набутих знаннях, вміннях, мотивації, морально-психологічній стійкості та фізичній готовності, що відповідають вимогам військової служби (відповідній військово-обліковій спеціальності); теоретичну та практичну готовність достатню для ефективного, безпечного та правомірного використання вогнепальної зброї під час виконання завдань за призначенням в екстремальних умовах службово-бойової діяльності, яка включає у себе знання та розуміння основ майбутньої військово-професійної діяльності; здатність застосовувати сформовані військово-прикладні навички в екстремальних умовах службово-бойової діяльності; прагнення до зразкового виконання професійних обов'язків та особиста зацікавленість у результатах військової служби (результатах виконання завдань за призначенням); високу стресостійкість, емоційну врівноваженість та адаптивність до військово-професійного середовища; достатній рівень фізичної готовності, необхідний для виконання завдань в умовах значного психофізичного навантаження.

Формування готовності рекрутів до застосування вогнепальної зброї в екстремальних умовах службово-бойової діяльності є складним і багатовекторним процесом, що потребує системного підходу. У ході дослідження встановлено, що ефективна підготовка новобранців базується на інтеграції когнітивної, практичної, психологічної, мотиваційної та морально-етичної складових. Результати дослідження підкреслюють необхідність удосконалення методик підготовки рекрутів, що враховують досвід бойових дій. Застосування інноваційних технологій навчання, моделювання екстремальних ситуацій, проведення психологічних тренінгів і зворотного зв'язку з рекрутами є запорукою успішного формування їхньої готовності до професійного і безпечного застосування стрілецької зброї. Отже, впровадження комплексного підходу до підготовки рекрутів дозволить підвищити їхню професійну ефективність, мінімізувати ризики в екстремальних умовах та

забезпечити виконання завдань за призначенням на високому рівні.

Результати теоретичного дослідження впроваджені у систему професійної підготовки (базовий етап) рекрутів Національної гвардії України. Окремі складники професійної підготовки представників досліджуваної категорії впроваджені у систему вогневої підготовки майбутніх офіцерів вищих військових навчальних закладів інституцій сектору безпеки і оборони України: Національної академії Національної гвардії України та Київського інституту Національної гвардії України (на етапі первинної військово-професійної підготовки майбутніх курсантів).

Перспективи подальших досліджень у обраному напрямі наукової розвідки передбачають визначення критеріїв та рівнів сформованості готовності рекрутів Національної гвардії України до застосування стрілецької зброї в екстремальних умовах службово-бойової діяльності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Чупахін С.А. Формування професійної компетентності майбутніх інженерів-зв'язківців в процесі вивчення спеціальних дисциплін : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Житомир, 2018. 252 с.
2. Хацяюк О., Єлісєєва О., Жуков В., Клименко В., Бережний Ю. Модель формування готовності майбутніх офіцерів до застосування заходів фізичного впливу в різних умовах службово-оперативної діяльності. *Інноваційна педагогіка*. 2022. № 48 (2). С. 80–85.
3. Khatsaiuk, O., Medvid, M., Maksymchuk, B., Kurok, O., Dziuba, P., Tyurina, V., Chervonyi, P., Yevdokimova, O., Levko, M., Demchenko, I., Maliar, N., Maliar, E., & Maksymchuk, I. (2021). Preparing Future Officers for Performing Assigned Tasks through Special Physical Training. *RREM*, 13 (2), 457–475. <https://doi.org/10.18662/rrem/13.2/431%20%20>
4. Medvid, M., Khatsaiuk, O., Sydorchenko, K., Vorok, S., Kernas, A., & Borovyuk, M. (2024). Sports Pedagogy: Readiness of Cadets to Apply Physical Action in Different Conditions of Service Activity. *RREM*, 16 (2), 336–355. <https://doi.org/10.18662/rrem/16.2/860>
5. Муженко В.М. Програма базової загальновійськової підготовки (за місячним періодом навчання): програма. Київ : ГШ ЗСУ, 2019. 154 с.
6. Магльований С. Базова загальновійськова підготовка на території Великої Британії : посібн. Алдершот : Interflex Op., 2022. 192 с.
7. Камалов Є., Дрок Л., Слюсаренко П., Цюрупа М., Петров В., Нікітюк О., Миколенко О., Серветник Р. Обґрунтування доцільних шляхів удосконалення системи загальновійськової підготовки офіцерів запасу для потреб ЗСУ (шифр «Маневр»): звіт про НДР. Київ : НУОУ, 2023. 251 с.
8. Хацяюк О., Самсонов Ю., Самсонова Г. Підготовка інструкторів з вогневої підготовки : колект. моногр. London-Chisinau : Dodo Books Indian Ocean Ltd. and OmniScriptum S.R.L. publishing group, 2024. 81 с.
9. Моргунов О.А., Ярещенко О.А., Хацяюк О.В. Удосконалення прикладних навичок практичної стрільби в системі професійної освіти Національної поліції України. *Честь і закон*. 2016. № 1. С. 49–56.
10. Самсонов Ю.В., Марков О.В., Забула О.Є., Хацяюк О.В., Гарбар Є.О., Магмет Т.М., Задорожний К.А., Повар О.В. Апробація педагогічних умов формування готовності майбутніх офіцерів НГУ до застосування ПТРК «JAVELIN» із акцентованим використанням засобів спеціальної фізичної підготовки. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15*. 2023. № 3 (161). С. 136–141.
11. Самсонов Ю.В., Белашов Ю.О., Хацяюк О.В., Задорожний К.А., Толочкєєв В.О., Шабатура С.О., Повар О.В., Магмет Т.М. Педагогічні умови формування готовності майбутніх офіцерів до застосування новітніх зразків високоточної зброї із акцентованим використанням засобів спеціальної фізичної підготовки. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15*. 2023. № 2 (160). С. 155–161.
12. Самсонов Ю.В., Хацяюк О.В., Литвінов О.В., Вясков В.М., Смагін О.І., Шабатура С.О. Змістово-функціональна модель формування військово-прикладних навичок стрільби з автоматичної стрілецької зброї майбутніх офіцерів НГУ. *Науковий часопис Українського державного університету імені Михайла Драгоманова. Серія 15*. 2023. № 11 (171). С. 162–168.
13. Коваль І.С. Формування професійної готовності майбутніх рятувальників до діяльності в екстремальних умовах : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Львів, 2017. 235 с.
14. Шемчук В.А. Концептуальні засади формування готовності майбутніх офіцерів інституцій сектору безпеки і оборони України до виконання завдань за призначенням в екстремальних умовах службово-бойової діяльності : монографія. Вінниця : Європейська наукова платформа, 2021. С. 1–17.
15. Сорока О.М. Соціально-психологічні основи стресостійкості фахівців морського і внутрішнього водного транспорту : дис. ... докт. псих. наук : 19.00.05. Харків, 2024. 604 с.
16. Словник UA (Портал української мови та культури). Тлумачення. 2024. URL: https://slovnuk.ua_рекрут
17. Гавриш І.В. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності : дис. ... д-ра. пед. наук : 13.00.04. Харків, 2006. 542 с.
18. Хацяюк О.В. Сутність та структура готовності майбутніх офіцерів НГУ до виконання завдань за призначенням засобами спеціальної фізичної підготовки. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. № 65 (2). С. 144–155.
19. Павлов Я.В., Самсонов Ю.В., Бородін С.В., Толочкєєв В.О., Кушнарєв Б.О. Сутнісні характеристики формування готовності майбутніх офіцерів НГУ до застосування комплексу «Стугна-П» у різних умовах службово-бойової (оперативної) діяльності. *Інноваційна педагогіка*. 2022. № 48 (2). С. 80–85.
20. Дяков С., Генік В., Кирильчук Ю. Особливості формування та структура готовності до професійної діяльності майбутніх офіцерів розвідників. *Physical Culture and Sport: Scientific Perspective*. 2023. № 1. С. 122–129.